

הילדים וספרי הקודש האבודים

בטאון אתרוג. כתב: דוד שליט, צילום: מרים צחי

14/06/2007

כשמשפחת קורח עלתה ארצה מתימן במבצע "מרבד הקסמים" היא הביאה עמה ארגוני עץ, ובהם ספרי קודש עתיקים, שאבדו בשריפה מבויימת בנמל חיפה. שבועיים אחרי העלייה נלקחה האחות הקטנה מזרועות אמה על-ידי אחיות בלבן, וכעבור זמן נתקבלה הודעה על פטירתה. עם השנים, התברר שהספרים נגנבו, אבל גורל האחות עדיין לוט בערפל. מפקח משרד החינוך, מאיר קורח מספר על הטרגדיות שפקדו את משפחתו עם העלייה לארץ.

לא רבים במשרד החינוך מכירים את סיפורו האישי של עמיתם, מאיר קורח, המפקח הארצי של השתלמויות מורים במסגרות אקדמיות, גם אלה שהתארחו בביתו בירושלים, והתפעלו מארון הספרים העמוס שלו, לא היו מודעים למצוקתו ולגעגועיו הנוראים לספרים שאבדו לו, ואותם הוא מחפש זה למעלה מחמישים שנה. ספרים שנגנבו ממשפחתו, ספרי קודש עתיקים בעלי ערך כספי ורגשי כאחד. מאיר קורח נולד בתימן, בן לשושלת רבנים. סבו, הרב עמרם קורח, היה רבה הראשי של יהדות תימן, אישיות תורנית ואדם בעל השקפת עולם אוניברסלית ומחבר של ספרי קודש, ספר בלשנות והיסטוריה. ספרו "סערת תימן", עוסק ב-1200 שנה בהיסטוריה של קהילת יהודי תימן, על מנהגיה ומסורותיה. הספר מתבסס על מסמכים נדירים מבית המלוכה וממערכת המשפט בתימן, שכן הרב קורח היה מקורב למלך, האימאם יחיא, ואף ניהל עמו התכתבות ענפה. להיסטוריה המפוארת הזו הגיע הקץ כאשר עלתה המשפחה ארצה ב-1949, במסגרת מבצע "מרבד הקסמים".

האחות והספרים אבדו

בעת העלייה היה מאיר קורח בן שלוש, אבל הזיכרונות חיים בלבו: "לסבי היתה ספרייה עשירה אותה ארזנו בשני ארגזים ענקיים בנפח של כמה מטרים מעוקבים. נגר מיוחד בא להתקין אותם. המלך הסכים שמכוניתו הפרטית עם נהגו יובילו את משפחתנו מצנעה על עדן, שם המתינו לנו המטוסים. נסענו לעדן במכוניתו של המלך סבי ואבי, שהיה בנו היחיד, אמי ואני. שני אחי היו במשאית מאחורינו, שומרים על ארגוני הספרים. המכונית היתה מפוארת עם פנסים גדולים, נוסח שנות ה-40, ובכל מחסום כאשר ראו אותנו, נסוגו מפנינו ביראה. כשעמדנו להמריא מעדן, אמרו אנשי הסוכנות לסבא שאי-אפשר לשלוח את הספרים במטוס ושהם יישלחו באונייה, וכאן תחילתה של הטרגדיה. סבא היסס, אבל מתוך אמונה בשליחי העלייה וגם מחוסר ברירה, נאלצנו להסכים. הגענו בטיסה ללוד, ושם אמרו לנו שתוך שבועיים יגיעו הספרים בדרך הים".

בני משפחת קורח נלקחו למחנה העולים בראש העין. האב שהיה סוחר אמיד, יצואן ויבואן של בדים וקפה ודאג להעביר את כספו ארצה דרך מדינה שלישית, רכש דירה בירושלים. תוך שבועיים עזבה המשפחה את מחנה העולים, אבל די היה בתקופה הקצרה הזאת כדי להפיל עליה טרגדיה נוספת, נוראה יותר.

"אמי נשאה על הידיים את אחותי, תינוקת בת תשעה חודשים ואז באו שתי אחיות בלבן וקרעו את התינוקת מידיה. אימא בכתה ואני בכיתי, והם אמרו לה: 'זה לטובתך, תוכלי לבוא ולהיניק אותה'". ואז יום אחד באה, והילדה איננה. 'נפטרה', אמרו לה, אבל גופה לא הראו לה. אמא שאלה וחקרה היכן הגופה, והתשובה היתה 'אין'. פה בארץ לא שואלים שאלות כאלה. אני מחזיק מאז תעודת פטירה של אחותי, אבל התאריך שרשמו עליה הוא יום אחד קודם שנפטרה, כשאמא עדיין היניקה אותה".

למרבה הזוועה, מוסיף מאיר קורח ומספר, גם בתה של אחותו הגדולה נעלמה באותו אופן, וכך היו אמו ואחותו הגדולה בוכות יחדיו. הימים חלפו והסב החל לחקור היכן הספרים, הוא שאל ואמרו לו: "לא הגיעו". ושוב שאל, ושוב ענו "לא הגיעו". אחת לשבועיים היו בני המשפחה נוסעים לחיפה, הולכים למשרדי הסוכנות, לשאול מה קורה, עד שיום אחד הודיעו להם שהספרים נשרפו. אחיו הגדול של מאיר נסע לחיפה, יחד עם עוד נציגים של עשרות משפחות בעלות מעמד, שהעלו מתימן ארגוני ספרים, ואז הראו להם אודים עשנים בנמל. "הרושם היה שעשן השריפה ההוא מכסה על אמת נפשעת אחרת", אומר קורח.

קריירה חינוכית

אביו של מאיר, איש מעשי, הבין מהר מאוד כי יש לשכוח מגורלם של הספרים. באותה מידה של מציאותיות העריך, כי לא יצלח לחיי מסחר בארץ החדשה, והסתפק ברכישת דירות ובהשכרתן. מאיר הצעיר החל ללמוד בינתיים במערכת החינוך הישראלית, ובגיל 20 בחר בקריירה חינוכית. תחילה עבד כמורה ואחר-כך כמנהל באשקלון וכמנהל תיכון בירושלים. הוא סיים בהצטיינות תואר שני בחינוך באוניברסיטה העברית, וב-13 השנים האחרונות הוא משמש כמפקח במשרד החינוך.

בשנת 75', כאשר היה מנהל בית-הספר הממ"ד "ישורון" באשקלון, ביקר בבית אביו בירושלים, ושם פגש אדם מבני העדה התימנית, שסיפר לו בהתרגשות כי ראה ספרים של המשפחה אצל סוחר ספרים. לדבריו, אפילו לא מחקו מן הספרים את הסימון "שייך לעמרם קורח". הוא אף ידע לכוון אותו אל אותו סוחר ספרים.

קורח: "הייתי נרגש. נכנסתי אצל אותו סוחר ואמרתי לו 'שמעתי שיש לך ספרים, אני רוצה לרכוש'. 'בטח', אמר והפנה אותי לשורת ארגוני קרטון, שאחפש בעצמי. הוצאתי ספר של סבי ועד ספר של סבי ועד ספר, בחרתי מספר ספרים ושאלתי למחירים. הסוחר החל לפרט: 'זה 4000 דולר וזה 2000 דולר וזה יקר, 15000 דולר. מאיפה יש לך כסף, איש צעיר?' ערכתי רשימה של 25 ספרים, ואז פניתי אליו ואמרתי, 'תשמע, שמי מאיר קורח, תסתכל מה כתוב פה', והצגתי לו את הכיתוב: 'שייך לעמרם קורח' האיש החוויר כסיד. 'הספרים האלה הם שלי', אמרתי לו, 'ואתה מחזיק רכוש גנוב, ממי קנית אותם?' האיש אמר: 'תהרוג אותי, ואני לא אניד לך'. אמרתי לו שאזמין משטרה אף-על-פי שידעתי שזה איום סרק. עברו כבר 25 שנה מאז שנעשתה העבירה, וחלה התיישנות. אבל האיום השפיע, הוא אמר שלא ימכור את הספרים עד שאברר, לקחתי ממנו שלושה כתב-יד ביניהם ספר בראשית ושמות מתוך הסט של החומש, וזאת כדי למנוע ממנו מכירת הסט השלם".

הסוכנות נבהלה

במקום ללכת למשטרה בחר מאיר קורח לפנות לסוכנות, מי שהיו אחראים על הובלת הספרים בעת העלייה ארצה. הוא כתב מכתב ליו"ר הנהלת הסוכנות דאז פנחס ספיר, והגילויים שלו הטילו כנראה מורא על אנשי הסוכנות, שכן מיד נתקבל לשיחה אצל מי שנחשב במשך שנים לאיש החזק במדינה. את תיאור הפגישה מתבל קורח בחיקוי מוצלח של ספיר וכיצד הוא הגיב לצעיר ה תמים, שבא אליו בדרישה להקמת ועדת חקירה פנימית, שהוא, קורח, יהיה אחד מחבריה.

"ברגע מסוים הוא שאל אותי לפתע, במה אני עובד. לא ידעתי אז אם זה איום או פיתוי. 'מרוצה מהעבודה?', הוא שאל אותי, שגם זה איום או פיתוי, 'מרוצה מהעבודה?', הוא שאל אותי, שגם זה נשמע לי דו-משמעי. אמרתי לו: 'כן, אני מרוצה ורואה את תפקידי בחינוך'. תשובות תמימות וכנות. הוא הוסיף ושאל אותי, אם לא מעניין אותי דברים אחרים, אבל רק דבר אחד עניין אותי. בהמשך השיח הרגשתי שילבתי את פרשת הילדים, 'אני מוכן לוותר על הספרים, אמרתי לו, אבל איפה אחותי, תן לי הנפש והרכוש קח לך'."

ספיר לקח אותו למנכ"ל הסוכנות דאז וזה שטף אותו, בנוסח "לא מספיק מה שעשינו בשבילכם". קורח יצא ממנו ופנה לעיתונאי ב"ידיעות אחרונות", ובעקבות פרסום הכתבה קיבל תגובות נרגשות מעולי תימן נוספים שמצבם דמה לשלו, אך הציבוריות הישראלית הותרה רדומה, בעניין הספרים הגנובים כמו בפרשת ילדי תימן.

אחר-כך, לאורך שנות ה-80', צצו מדי פעם כתבי-היד של הסב לנגד עיניו בעת ביקורים שערך בבריטיש מיוזאום בלונדון, בספריית הקונגרס בוושינגטון ובמכירות פומביות. קורח, שהגיע למקומות הללו גם משום אהבתו לספרים, למד לשלוט בעצמו ולא להזדעק, ודאי לא בפומבי. "הייתי כבר בוגר, נשוי ואב לילדים, ושמרתי על התנהגות נאותה ומאופקת כדי שלא יגידו, 'תוציאו מכאן את התימני התמהוני'. שאומר שהספרים שלו".

"בוודאי, כל שנה שחלפה, פחת הסיכוי להגיע לאמת. זה כבר דור שני של גולנים, וכל פעם חשתי כמו מדקרת חרב בלב, לדעת שרכושנו נגזל בידי רודפי בצע. לפני כמה שנים בעת ששהינו בחופשה בחיפה, נכנסתי לבית-כנסת בקרית שפרינצק ונדהמתי לגלות על המדף שורה של ספרים, עליהם רשום 'שייך לרב עמרם קורח'.

מה זה עושה לך למצוא את הספרים שוב ושוב?

"כל הזיכרונות וכל הכעסים מתעוררים מחדש. הרי זה לא דבר שאתה חושב עליו כל הזמן, ופתאום גילוי כזה מעביר את כל החופשה. תשאל מה זה עושה לסבא שלי? איזה צער נגרם לסבא, שעלה ארצה במאור פנים, שחשב על העלייה ארצה במושגי נס. הגאולה של 49', היתה לדעתו נסית יותר מיציאת מצרים. הוא ואבי באו הנה בהתפעמות ובאמונה גדולה, שלא יכול להיות יותר טוב. והנה נעקרו שני השורשים: הספרים-שורשי העבר, והילדים-שורשי העתיד".

הצער הזה לא פגם בפעילויות האחרות שלך בחיים?

לא אומר שזה לא השאיר בי משקעים. אבל ניסית שלא להיות נרגן ומריר, כדי שלא לעצור את ההתפתחות שלי. אין לי טענות ברמה העדתית, אין לי תחושות קיפוח. הייתי מורה ומנהל ומפקח, קיבלתי את פרס החינוך בבית הנשיא. ילד בן שלוש שבא מתימן, שהתפתח והשתלב כראוי".

לפני מספר שנים מסר את עדותו לפני ועדת החקירה הממלכתית בנושא ילדי תימן. דו"ח הוועדה, שפורסם בעצם ימי אינתיפאדת אל-אקצה, לא יצר בציבור את השינוי התודעתי המצופה. בידיו של קורח נותרה אותה תעודת פטירה בלתי מספקת. הוא גם מוסיף ללכת למכירות יודאיקה, אולי יצוצו עוד ספרים, "כי זה חלק מהמוזכים שלי". לאחרונה רואיין בערוץ 10, וגולל את סיפורו. אנשי הערוץ ערכו תחקיר קטן משלהם, וראיינו סוורים שעבדו אז בנמל חיפה, והעידו לפני המצלמה כי אותה דליקה היתה הצתה מבוימת לכל דבר ועניין.

איך אתה רואה את המשך הפרשה?

"הפרשה לא תימוג, היא כמו גחלים לוחשות, בלכבות וכל ספר המתגלה הוא כעין משב רוח המבעיר את האנשים. פרשת הספרים היא אות קין על תהליך הגאולה, כמו פרשת הילדים, אלו דברים שחייבים לבוא על פתרונם ואינני יודע כיצד".

מי ימשיך את המאבק?

"יש לי ארבעה ילדים, והתחושות עוברות מדור לדור. בן אחד בעל תואר שני בייעוץ חינוכי, בת בעלת תואר שני בהוראת המדעים, בן עם שני תארי מהנדס. הבת הצעירה היא עורכת דין. מי שיירש את הספרים וימשיך את המאבק הוא המיליטנטי שביניהם, אבל לא אגלה מיהו".

+ הוסף תגובה חדשה

תגובות: (צפה ב- תגובות בעמוד זה)

בטעינה...

זכות לימוד התורה בנוסח תימן ושימור המסורת והחייאת מורשת תימן
תעמוד לתורמים היקרים נאמני עדת תימן לברכה והצלחה ישועה ורפואה ומילוי כל משאלה.

תרום בשמחה ללימוד ילדי תימן

להפקיד או העברה בנקאית לחשבון הת"ת: מבשר טוב, בנק מרכנתיל, סניף גאולה 635 ירושלים. מספר חשבון 55631

לפרטים נוספים להתקשר לטלפון [050-4148077](tel:050-4148077) תזכו למצוות עם שפע ברכה והצלחה.

אם יש בקשה מיוחדת לתפילת הילדים שלחו הודעה. אפשר גם בווטסאפ 054-2254768

מתנ"ן יבוא הישיבה המרכזית לבני עדת תימן. ירושלים רחוב תרמ"ב 6. טלפון: 02-5812531 דוא"ל: mtyavo@gmail.com פקס: 077-

4448207 חשבון בנק הדאר: 4874867

מבשר טוב - ת"ת לבני עדת תימן רחוב יחזקאל 46 ירושלים. גני ילדים רחוב ארץ חפץ 112 כניסה ב ירושלים.

דוא"ל: mtyavo@gmail.com

לייבסיטי - בניית אתרים